

*Više od 400 istraživača i praktičara iz više od 30 zemalja doprinijelo je ovom vodiču

Ugradnja novih normi

Klinička praksa je složena - moramo očekivati pojavu etičkih dilema.

JESU LI ETIČKE NORME DIO PRAKSE NA MOM RADNOM MJESTU?

Etičke dileme nisu ograničene na određeno vrijeme i možda se ne uklapaju uredno u etičke propise. Pravila i prakse moraju to odražavati.

Stvari se mijenjaju kako se klinički kontakt odvija, što zahtijeva stalnu budnost i pažnju na nove etičke izazove. Predviđanje izazova nam pomaže da primjetimo kada stvari krenu neočekivanim tokom. Svaka dilema s kojom se suočavamo vjerovatno će biti višeslojna i zahtijevati saradnju kako bismo pronašli najbolje rješenje.

Kliničari se ohrabruju da govore kada se suoče sa etičkim izazovima i da se obrate i potraže podršku kolega u globalnom kliničkom selu. Moramo očekivati izvještavanje o promjenama i izazovima unutar kliničkog kontakta i aktivno podržati pronalaženje rješenja.

Robusni etički procesi moraju imati i regulatornu komponentu i komponentu podrške. Odgovornost za složene kontekste treba da uključuje:

- Redovni klinički i kolegijalni nadzor
- Proces izvještavanja i dijeljenja izazova na koje se nailazi i dostignutih rješenja (kako za poboljšanu odgovornost, tako i za promociju kulture učenja)

KONTAKTIRAJTE AUTORE

E-MAIL: ethicalglobalresearch@ed.ac.uk

Dr. Klara Kalia, prof. Liz Grant, prof. Korin Rejd, Univerzitet u Edinburghu, Ujedinjeno Kraljevstvo

Dr. Kristobal Gera, Univerzitet Santo Tomas, Čile

www.ethical-global-research.ed.ac.uk

Omogućavanje etičkih rješenja u složenim kliničkim okruženjima

Etička rješenja su:

- osmišljena da poboljšaju sigurnost i dobrobit naših klijenata
- osmišljena da održe sigurnost i dobrobit kliničara
- kontekstualno osjetljive
- osmišljena da podstaknu socijalnu jednakost i uspješne, održive zajednice
- mogu se naći na mnogim mjestima
- bazirane na opštim vrijednostima, humanitarnim i komunitarnim
- dizajnirana da uobzire cijelo kliničko putovanje, uključujući i efekte ostavštine
- uskladjena sa osnovnim principima i zakonodavstvom od značaja
- omogućena kroz saradnju, povratnu praksu i otvorenost za inovacije
- imaju u vidu uticaj razlika u snazi na kliničku agende, procese i izvještavanje
- podržana institucionalnim procesima i stalnom podrškom,
- mogu zahtijevati da mi (i naši klijenti i servisni partneri) budemo spremni da "idemo dužim putem".

Etičko donošenje odluka u složenom kliničkom okruženju nije:

- jednostavno usvajanje i praćenje standardizovanih procesa ili strogih procedura
- jednokratna akcija
- vođeno prvenstveno odlukama o finansiranju ili političkim agendama
- sprovedeno odvojeno od naših klijenata ili zajednica – klinička intervencija ne bi trebala biti nametnuta.

We are grateful for
Wellcome ITPA funding

THE UNIVERSITY
of EDINBURGH

Vodič za zdravstvene radnike koji rade u složenim okruženjima

Etičko kliničko putovanje

Klinička praksa u složenim kontekstima predstavlja jedinstvene izazove. Najbolja praksa u jednom okruženju možda neće odgovarati u drugom. To može dovesti do etičkih dilema tokom cijelog kliničkog putovanja.

U međukulturnim kontekstima, na angažman i povjerenje u zdravstvene usluge i usluge mentalnog zdravlja utiču: razumijevanje kulturnih potreba, kulturno relevantne intervencije i dostupnost etnički raznolikog osoblja.

Cilj ovog priručnika i džepnog vodiča je:

- Doprineti globalnom pokretu za etičku dekoloniziranu praksu među globalnim partnerima u zdravstvu;
- Poboljšati pristup alatima za podršku praksama u nacionalnim zdravstvenim sistemima, nevladinim organizacijama i privatnoj praksi

Šta će omogućiti održivo etičko djelovanje u kliničkoj praksi?

Etika kliničke prakse se odnosi na svakodnevno donošenje odluka i djelovanje u svim aspektima kliničkih usluga, a posebno tokom kontakta sa klijentom.

Da bismo lakše odredili i odgovorili na etičke izazove, mapirali smo mrežu uticaja koji formiraju međuzavisne niti koje se provlače kroz sve faze puta kliničke prakse:

- Mjesto: fizički, politički, kulturni i historijski aspekti mjesta
  - Ljudi: klijenti, praktičari, kolege, zainteresovane strane u zajednici
  - Principi: etički i pravni propisi koji bi trebali voditi praksu
  - Presedani: prošle prakse – uspješno i neuspješno
- Osvrtanje na svaku od ovih niti može osvijetliti etičke izazove, kao i pomoći nam da pronađemo potencijalna rješenja.

Klinički rad utiče na živote.
Etička globalna praksa je suosjećajna, prilagodljiva i odgovorna u jednakoj mjeri.

Etički izazovi nisu uvijek očigledni i pronaalaženje rješenja može biti izazovno. Partnerstva se mogu ojačati kada se ovaj rad preduzme zajedno.

Često postoji više etičkih rješenja za isti problem. Ponekad je to pitanje izbora "njajetičnije, iako nesavršene, opcije za sada".

Both challenges and solutions exist in a dynamic interplay – what works this time may not work next time – our solutions need to be responsive to unfolding circumstances.

I izazovi i rješenja postoje u dinamičnom međudjelovanju – ono što uspijeva ovaj put možda neće uspijeti sljedeći put – naša rješenja moraju odgovarati okolnostima koje se razvijaju.

IUNUTRA: Infografika
ZADNJA STRANA: Ugradnja novih normi u našu praksu i institucije

Etičko kliničko putovanje

Jačanje načina na koji radimo u složenim i krhkim okruženjima kako bismo omogućili etičke akcije i ishode.

Etička razmatranja su relevantna u svakoj fazi kliničkog putovanja.

Praksa kliničkog putovanja je duga i često mukotrpna u složenim kontekstima. Etički izazovi mogu se pojaviti u bilo kojoj fazi, od upućivanja do ostavštine koje ostaje dugo nakon završetka kliničkog kontakta.

KAKO DA DOPRINESEM ETIČKOM DJELOVANJU? KOJI JE MOJ PLAN?

Ovaj alat je dizajniran da podrži razmišljanje o etičkim izazovima s kojima se možemo suočiti u svakoj fazi. Imajte na umu da praksa kliničkog putovanja nije ni linearна ni predviđljiva. Redoslijed faza može biti različit. Često je potrebno preispitati prethodne faze.

Četiri Međusobno Povezane Niti

Gdje se pojavljuju etički izazovi i dileme. Gdje se mogu pronaći rješenja.

Ove međuzavisne niti se provlače kroz sve faze kliničkog odnosa. Da bismo razumjeli dileme i pronašli etička rješenja, moramo razmišljati o ovim temama na višedimenzijske načine.

MJESTO

Šta će funkcionišati u ovom kontekstu?

LJUDI

Ko će nam pomoći da damo sve od sebe i privučemo podršku koja nam je potrebna?

NAČELA

Kakav pogled na svijet i vrijednosti će nas najbolje voditi?

PREDSEDAN

Šta nam je potrebno da pratimo ili preispitujemo ustaljene načine rada?

Uvijek moramo uzeti u obzir dugoročni uticaj svakog kliničkog kontakta – i za klijenta i za kliničara.

Koji su kritični koraci u osiguravanju da se kliničke intervencije mogu uspješno prenijeti u životе naših klijenata?

Vodeći principi i vrijednosti

Kompas za vođenje etičkog djelovanja – posebno u složenim kliničkim situacijama.

NE ČINITI ŠTETU

Šteta može nastati kliničkim djelovanjem i nedjelovanjem. Prepoznajte težinu i etičke implikacije kliničkih izbora. Djelujte kako biste sprječili štetu.

**BUDITE SVJESNI
BUDITE HRABRI
BUDITE SIGURNI**

OMOGUĆI PROCVAT
Omogućite neophodne i hitno potrebne promjene kako biste podržali naše klijente da budu najbolji što mogu i pozitivno se uključe u svoj svijet. Budite zagovornik važnosti mentalnog zdravlja i dobrobiti za jake zajednice.

BUDITE SAMOSVJESNI I AKTIVNO JAČAJTE MEĐULJUDSKE VJEŠTINE I POVROTNU PRAKSU

INVESTIRAJTE U NAŠE UČENJE

Budite samosvjesni i aktivno jačajte međuljudske vještine i povratnu praksu

POVEŽITE SE : LJUDI I PLANETA PRVOM MJESTU

Uložite u odnose – prepoznajte da su oni srce kliničke prakse – pažljivo slušajte, budite pouzdani, transparentni i odgovorni i ponašajte se časno

KONTEKST I SUOSJEĆANJE

Uvijek radite na kontekstualno odgovoran, saosećajan način

POSVEĆENOST
Budite promišljeni, odgovorni i uporni kada se suočavate s etičkim izazovom